

Posudek školitele na diplomovou práci Ing. Marka HAUBERTA. Rozhovory 2.0: Využití AI pro orální historiky. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2024. 69 s.

Diplomová práce kolegy Hauberta se věnuje vysoce aktuálnímu a důležitému tématu umělé inteligence, které je rozpracováno ve vztahu k metodologii orální historie, čímž představuje zajímavý a inovativní a příspěvek k integraci moderních informačních technologií do oblasti společenských a humanitních věd, což je téma zatím prakticky neprobádané. Autor se v textu zaměřuje na využití těchto technologií ve všech fázích orálně-historického výzkumu od přípravy rozhovoru přes jeho realizaci, následnou transkripci, analýzu, interpretaci až po zabezpečení, archivaci a další zpřístupnění. Hlavním cílem práce je prozkoumat a názorně demonstrovat, jak mohou technologie z oblasti AI obohatit každodenní praxi orálních historiků a historiček a tím zefektivnit (především) zpracování orálně-historických rozhovorů.

Práce se detailně zabývá různými technologiemi a nástroji, které mohou být v rámci výzkumu použity, přičemž diplomant pokrývá široké spektrum témat od teoretického rámce přes praktické aplikace až po etické a právní aspekty využívání AI. Tento komplexní přístup poskytuje ucelený pohled na problematiku a činí tak práci užitečnou pro široké spektrum čtenářů a čtenářek z řad odborné i laické veřejnosti. Text je navíc bohatý na praktické příklady, které tak mohou sloužit jako konkrétní – jakkoliv nepříliš detailní – návod pro využití AI v praxi. Zvláště oceňuji rozšíření – jinak spíše ryze teoreticko-metodologické práce – o praktickou případovou studii („use case“) analytického zpracování tematické webu 100 studentských revolucí (Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i.), který je založen na rozsáhlém longitudinálním orálně-historickém výzkumu.

Pouze je škoda, že autor z pozice studenta (resp. absolventa) oboru Orální historie – Soudobé dějiny nijak nehodnotí „reálný“ přínos zdánlivě „fascinujících“ výsledků AI pro samotnou interpretaci rozhovorů. Ve skutečnosti je totiž zřejmé, že využití AI má zatím své limity (přílišná generalizace velkých data-setů, drtivá většina „neutrálních“ výsledků v analýze sentimentu u afektivně zabarvených narativů atd.) a je významně omezeno (ne)schopností klást „správné“ otázky, které by výzkumníka posunuly dál v jeho poznání, což však na druhou stranu nijak nesnižuje fakt, že se jedná o nástroj, který rapidním způsobem (u)šetří čas a finanční prostředky na zpracování orálně-historických pramenů. AI v tomto ohledu především usnadňuje orientaci ve velkém množství rozhovorů a poskytuje efektivní nástroj k rychlému seznámení s jejich obsahem (byť pouze v hrubé podobě).

Větší pozornost by si zasloužila také skutečnost, že některé popsané metody a nástroje vyžadují pokročilé technické dovednosti, jimiž vědci a vědkyně v oblasti společenských a humanitních věd zpravidla nedisponují, což významně snižuje aplikační potenciál těchto nových technologií. Autor tedy mohl do textu zahrnout také doporučení pro jednodušší nástroje, které fungují na podobném principu jako chatboti, nebo poskytnout více praktických (podrobnějších) návodů pro méně technicky zdatné uživatele/uživatelky, případně odkázat na způsoby, jak si

tyto dovednosti osvojit na bazální úrovni prostřednictvím samostudia (tj. online základy programování, specializované weby apod.). Po formální stránce text vykazuje některé stylistické nedostatky jako je nedostatečné členění odstavců, různé formáty citací, používání delších (krkolomných) vět, redundantní informace a občasné používání nespisovného jazyka, což někdy narušuje jinak konzistentní a dobře strukturovaný text.

Předkládaná práce by také mohla zahrnovat komplexnější teoretický rámec, včetně rešerše dosavadního stavu bádání v oblasti *digital humanities* a *digital history*, který by poskytl širší kontext a hlubší pochopení základních pojmů z oblasti moderních technologií. Taktéž závěr samotné práce je až překvapivě stručný, čímž paradoxně zkoumané téma ve výsledku působí jako potenciálně nevyužitě. Nabízela se např. možnost vytvořit seznam jakých si „best practices“ doporučení pro orální historiky a historičky, jak efektivně integrovat moderní technologie do jejich výzkumných projektů, což by ještě více zvýšilo praktický dopad práce, která se stane v univerzitním repozitáři jistě vyhledávanou.

Ačkoliv se může zdát, že většina výše uvedených postřehů je spíše kritického rázu, ve skutečnosti mají tato doporučení sloužit spíše jako možný námět pro případné zlepšení než jako kritika. Diplomová práce kolegy Hauberta představuje cenný přínos (a pomyslnou „první vlaštovku“) k integraci moderních technologií do orální historie. Navzdory některým zmiňovaným nedostatkům se jedná o kvalitní a velmi aktuální text, v němž autor bezpochyby prokázal vysokou úroveň znalostí a dovedností v oblasti moderních technologií, čímž se mu podařilo významně zúročit své předcházející vzdělání, a umně jej propojit s orálně-historickou problematikou.

V kontextu výše uvedeného proto diplomovou práci kolegy Hauberta **doporučuji k obhajobě a navrhuji její hodnocení známkou 1 („výborně“)**.

V Praze, dne 23. 5. 2024

Mgr. Jiří Hlaváček, Ph.D.